

АҚШ ПЕН ҚЫТАЙ АРАСЫНДАҒЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ СОҒЫС

Укасова Аида Ескедірқызы

aukasova@list.ru

Халықаралық қатынастар факультетінің «Халықаралық қатынастар»

кафедрасының 2 курс студенті,

Нұр-Сұлтан, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – Джумадилова Г.М.

АҚШ-Қытай сауда соғысының тарихына тоқталып кететін болсам, Қытай мен АҚШ Сауда соғысы-2018 жылы шиеленіскен АҚШ пен Қытай арасындағы экономикалық қақтығыс (сауда соғысы). 2017 жылы АҚШ пен ҚХР арасындағы сауда айналымы 710,4 млрд долларды құрады, оның ішінде АҚШ — тан экспорт — 187,5 млрд доллар, АҚШ-қа импорт-522,9 млрд доллар. Осылайша, АҚШ-тың Қытаймен сауда тапшылығы 335,4 млрд долларды құрады. 2017 жылы АҚШ-қа экспорттың негізгі баптары [1]:

- электр жабдықтары-146 млрд доллар;
- машиналар мен жабдықтар-110 млрд доллар;
- Жиһаз және төсек — орын-32 миллиард доллар;
- ойыншықтар мен спорттық жабдықтар-26 миллиард доллар;
- пластик-16 миллиард доллар;
- қызметтер-17 миллиард доллар.

Ресми Бейжің таратқан ақпаратта Лю Хы: "Кеден салығын үстемелеу арқылы еш мәселені шешуге болмайды, Қытай мен АҚШ-қа, екі елге де, бүкіл дүниежүзіне де тиімсіз. Біз де шара қолданамыз" деген болатын. Содан кейін АҚШ Қытайға экспортталды [1]:

- қызметтер-58 млрд доллар;
- ұшақтар-16 миллиард доллар;
- машиналар мен жабдықтар-13 млрд доллар;
- астық, жеміс (соя) — 13 млрд доллар;
- автомобильдер-13 миллиард доллар;
- электр жабдықтары-12 миллиард доллар.

2017 жылдың тамызында Дональд Трамп Қытайдың АҚШ-тың зияткерлік меншігін ұрлағаны туралы тергеуді бастады. Тергеу АҚШ Сауда өкіліне тапсырылды. 2020 жылғы 15 Қаңтарда елдер бітімге келіп, өздерінің тауар ағындарындағы теңгерімсіздікті төмендетуге бағытталған екіжақты сауда келісімінің бірінші бөлігіне қол қойды. Қытай екі жыл ішінде АҚШ-тан өнеркәсіп және ауыл шаруашылығы өнімдерінің, энергия тасығыштардың, көрсетілетін қызметтердің импортын 200 млрд.долларға өсіру міндеттемесін алды. Қытай тарабы юань бағамын төмендетуге және басқа да бірқатар міндеттемелерге шектеулер енгізуге келісті. Жоғары баждар ішінара жойылды, бірақ процесс басталды. Алайда вирусқа байланысты карантиндік шараларды қатаңдату келісімді бұзды. Өндірістік тізбектер үзілді. Қытайда өндірістік және жеке төлем қабілетті сұраныс күрт төмендеді. Қайта сайлауға дайындалып жатқан және сайлаушыларға Қытаймен қақтығыстың оң нәтижесін беруі керек Трамп үшін "бет-әлпетті жоғалту" мүмкін емес. Бұл Қытайға қысымды күшейтетіні анық. Бұған Сенатқа енгізілген COVID-19 таратқаны үшін ҚХР-ның жауапкершілігі туралы заң жобасы да ықпал етеді. Ирак схемасына сәйкес Қытаймен оқиғалардың дамуының қуатты сценарийі мүмкін емес. Трамптың ұстанымдары ел ішіндегі тәртіпсіздіктерді әлсірететінін атап өткен жөн. Карантин мен жұмыссыздықтың өсуі, шағын және орта бизнестің күйреуі ҚХР-да толқулар тудырды. Алайда биліктің неғұрлым қатаң орталықтандырылуы Си Цзиньпинге Қытайдың "түрлі-түсті революциясының" тәуекелдерін жеңуге мүмкіндік береді. Гонконгтың қауіпсіздік туралы Заңы Қытайдың бүлікшіл арнайы әкімшілік аймағының құқықтық жүйесінің автономиясын едәуір төмендетеді. ҚХР үшін жағымды негіз-Covid-19 ауруының эпицентрінің өз елінен Еуропа арқылы АҚШ-қа ауысуы. Сонымен қатар, Қытай сыртқы саудадағы сауда балансының оң сальдосын сақтай отырып, ішкі нарықты дамытуға тырысады. 2020 жылғы мамырда АҚШ – пен саудадағы профицит 27,9 млрд.долларға дейін

өсті (22,8 млрд. - сәуірде). Қытай жауап бере алады. Американдық қысым күшейген жағдайда, Қытай қорғаныс баждарының симметриялы өсуімен ғана емес, жасырын тарифтік емес шараларды қолдануды жалғастыратын сияқты. Соңғыларының арасында юань девальвациясы есебінен қытай тауарларының бәсекеге қабілетті баға артықшылықтарын арттыру бар. Суретте сіз 2014 жылдың қаңтарынан бастап қытай валютасының американдыққа қатысты құнсыздану тенденциясын көре аласыз (қызыл нүкте). Осы күнге қатысты 2020 жылдың шілдесіне қарай юань бағамы 16% - ға төмендеді (1 доллар=7,0171 юань).

Трампын үгіт-насихат компаниясы Санкциялар қысымынан, оның "адал сауда" мен "Ұлы Америка" үшін күресінен кейін жүретіні анық. Әскери, әсіресе ядролық қақтығыс ықтималдығы өте төмен. 10 мамырда Бейжің уақыты сағат 12-ден бір минут өткенде, Қытайдан келетін құны \$200 млрд тауарына салынып келген 10% бажды АҚШ 25%-ға дейін өсірді. Қытай Халық банкі ел ішінде юань ақша ұсынысын арттыруда. ҚХР экономикасын монетизациялау коэффициенті (ақша массасының М2 агрегаты - ЖІӨ - ге қатынасы) АҚШ-қа қарағанда 2 есе жоғары. Қытай тарапының жауабы американдық трежеристерді сату болуы мүмкін (Treasuries – АҚШ үкіметінің борыштық міндеттемелері). Өздеріңіз білетіндей, Қытай Жапониямен қатар АҚШ-тың ең ірі шетелдік несие берушісі болып табылады. Оған 1,1 трлн сомаға АҚШ Қазынашылығының айналыстағы барлық бағалы қағаздарының кемінде 7% - ы тиесілі. ақш. Алайда, бұл шараны қолданудың өз шегі бар, өйткені долларлық активтердің құлдырауы юаньді нығайтады. Сонымен қатар, шеткі жағдайда АҚШ-та дефолт жариялауы мүмкін және нөлдеуге бойынша кірістер бағалы қағаздар бойынша.

Сонымен қатар, Қытай өзінің сыртқы экономикалық мәмілелерін долларландырудың жоғары деңгейін төмендетуге тырысады және басқа елдермен халықаралық есептеулерде юаньді қолдануды баяу кеңейтеді. Әлемдік валюта-қаржы жүйесінің түбегейлі өзгеруі жағдайында ҚХР физикалық алтынның өндірісі мен импортын арттыруда. Алтын активтердің өтімділігі тек артады

Пекин мен Вашингтон халықаралық мәртебе мен бедел үшін күресуде, ал қазіргі кідіріс Бірінші дүниежүзілік соғыс қарсаңындағы жағдайды қайталайды. Содан кейін Ұлыбритания Германияның әскери және экономикалық қуатының өсуіне байланысты аймақтағы гегемониялық мәртебесін жоғалта бастады. Қытаймен соғысты болдырмау үшін Америка Құрама Штаттары өзінің кепілдіктерін Тайваньға бейімдеп, Қытайдың аралға қатысты саясатын мойындауы керек деп санайды сарапшы. Сонымен қатар, Лейн америкалықтарды либералды құндылықтарды ғана емес, басқа көзқарастарды қабылдауға шақырады. Саясаттанушы Вашингтонның Пекиннің Гонконгтағы әрекеттеріне қатысты риторикасының өзгеруі де дұрыс деп санайды. Алайда Лейн Америка Құрама Штаттарының мұндай қадамдарға бармайтындығына сенімді, өйткені бұл әлемдік көшбасшы рөлінің жоғалуын мойындауды білдіреді.

Лейн екі елдің ядролық арсеналы да соғыс бастау үшін тежегіш бола алмайды деп санайды, өйткені «ақырзаманнан» аулақ болуға көмектесетін жаңа технологиялар мен қуаты аз ядролық бомбалар пайда болады.

Бұл қаражат, сайып келгенде, АҚШ-қа түсуі мүмкін, оның негізгі артықшылықтары:

- салық ставкаларын төмендету,
- пайыздық мөлшерлемелердің өсуі,
- экономикалық өрлеу,
- мемлекеттік реттеушілердің бақылауының төмендеуі.

Мұның бәрі шетелдік инвесторларды қызықтырады. Егер ҚХР-да қазіргі бағытқа наразы болса, онда Америка Құрама Штаттарында Үкіметтің іс-әрекеттеріне оң баға беру артып келеді.

ҚХР Мемлекеттік Кеңесі Америкадан импортталатын өнімдердің 106 атауына 25% баж салығын енгізуге дайын екенін жариялады. Тізбе 14 тауар тобын қамтиды, оның ішінде:

- соя,

- автомобиль жасау,
- авиақұрылыс,
- химия өнеркәсібі өнімдері.

Америка Құрама Штаттары ҚХР-ның ең ірі сауда серіктестерінің бірі болып табылады, бірақ Қытай бірнеше жылдан бері олардың өзара саудасында таза экспорттаушы болып табылады. Қытайға американдық тауарлар ағынының құны Штаттардың ЖІӨ көлемінің 0,7% құрайды, ал Қытайдан Америкаға жеткізілетін өнімнің жалпы көлемі Қытайдың жалпы өнімінің шамамен 3% құрайды. Америка Құрама Штаттарына негізінен қосымша құны жоғары өнімдер (ұшақтар, жабдықтар, автомобильдер, құрылғылар) жеткізіледі, ал тұрмыстық тауарлар мен химия кері бағытта келеді. Сондықтан американдықтар үшін Қытайдан өнімді ауыстыру әлдеқайда оңай.

Наурызда Штаттарда кедендік баждар белгіленуі мүмкін 1300-ден астам қытайлық тауарлардың тізімі жасалды, олар:

- дәрі-дәрмектер,
- медициналық жабдықтар,
- үй техникасы,
- Әуе жабдықтары,
- жарықдиодты шамдар,
- қорғаныс техникасы және т.б.

Оларды енгізу үшін қытайлық зияткерлік меншік жеткізушілерінің бұзылуы негіз болып табылады.

SWOT анализ

Қазақстан Қытайдың Еуропаға шығар қақпасы ғана емес, көмірсутегі шикізат базасы ретінде маңызды стратегиялық серігі.

- Сонымен бірге мұндағы зат бағасы, атап айтқанда азық-түлік, ет-сүт өнімдері де қымбаттап жатыр. Бұл – Қазақстан үшін үлкен базар. Қытайға қажетті соябұршақты да өндіру керек.
- Тағы бір пайдалы жағы – юанның құны төмендеп келеді. Алынған қарыз юанмен келісілген болса, еліміз үшін үлкен ұтыс болар еді.

АҚШ пен Қытай арасындағы сауда балансы

Қорытындылай келе, АҚШ пен Қытай арасындағы экономикалық соғыста Қытай мемлекетіне де, АҚШ үшін де өте нашар халге әкелуі болып отыр. Жалғыз 2 мемлекеттерден басқа, бұл соғыс әлемге теріс пайдасын келтіргенінде. Жұмыссыздық пен тұтынушы заттардың басғасы артуы-ең маңызды проблемаға айналғанында.

Бүгінгі таңда елдер арасындағы экономикалық соғыс бүкіл әлемдегі инвесторлар үшін өткір мәселе болып қала береді. Бейжің ДСҰ өкілдігінде американдықтардың халықаралық сауда нормаларын сақтамағаны үшін қосымша талаптар қоюды жоспарлап отыр. Нәтижесінде қор нарықтарында құбылмалылықтың өсуі және инвесторлардың жоғары тәуекелдерден кетуі байқалады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Владислав Иноземцев. Брестский мир по-китайски. О причинах и последствиях победы США в торговой войне с Китаем // Газета.Ru, 22.01.2020
2. Трамп отложил торговые переговоры с Китаем. РБК. Дата обращения: 19 августа 2020.
3. Зависимости Китая от США пришел конец // Взгляд, 9 января 2019
4. <https://qazaqtimes.com/article/37158>
5. <https://kitaygid.ru/politika/torgovaya-vojna-kitaya-i-ssha>